

Warszawa, 13 lutego 2002 r.

Opinia prawna

w sprawie skargi konstytucyjnej Societe Generale Sucursale de Varsovie – Oddział Banku Societe Generale S.A. - skierowanej do Trybunału Konstytucyjnego (sygn. akt SK.1/02)

Stosownie do zlecenia z dnia 22 stycznia 2002 r. uprzejmie przedstawiam następującą opinię w sprawie skargi konstytucyjnej Oddziału Banku Societe Generale S.A. z dnia 6 listopada 2001 r., zawierającej wniosek o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją art. 12 ust. 1 pkt 1 oraz art. 12 ust. 2a ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz. U. z 2000 r. nr 54, poz. 654 z późn. zmianami), zwanej dalej „ustawą”.

Zdaniem Skarżącego, przepisy art. 12 ust. 1 pkt 1 oraz art. 12 ust. 2a ustawy są niezgodne z art. 2 Konstytucji w zakresie, w jakim obejmują obowiązkiem podatkowym różnice kursowe powstałe przy przeliczeniu kapitałów (funduszy) banków zagranicznych bądź ich oddziałów stosownie do dyspozycji art. 177 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. nr 140, poz. 939 z późn. zm.). W ocenie Skarżącego, kwestionowane przepisy naruszają zasady:

- a) niedziałania prawa wstecz,
- b) ochrony praw nabytych,
- c) zaufania do demokratycznego państwa i stanowionego przezeń prawa.

1. Zarzut naruszenia zasady „*lex retro non agit*” jest całkowicie chybiony.
Pogląd swój uzasadniam jak następuje.

Zaskarżony art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy stanowi, że przychodami (w rozumieniu przepisów ustawy) są „otrzymane pieniądze, wartości pieniężne, w tym również różnice kursowe”. Przepis ten w cytowanym brzmieniu obowiązuje od dnia 1 stycznia 1993 r. (art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 6 marca 1993 r. o zmianie niektórych ustaw regulujących zasady opodatkowania oraz niektórych innych ustaw – Dz. U. nr 28, poz. 127).

Kwestionowany zaś art. 12 ust. 2a ustawy został dodany przez art. 2 pkt 6 lit. d) wskazanej w nawiasie ustawy i obowiązuje również od 1 stycznia 1993 r. Przepis

określa metodę (sposób) ustalania różnic kursowych, które – z mocy art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy – są zaliczane do kategorii „przychodów”.

W opiniowanym przypadku przychody z tytułu różnic kursowych zostały uzyskane przez Skarżącego w roku 1998. Powstały one w wyniku realizacji dyspozycji art. 177 ust. 3 ustawy – Prawo bankowe. Zgodnie z tą dyspozycją, kapitał akcyjny banków utworzonych przez osoby zagraniczne lub z udziałem osób zagranicznych został przeliczony na złote według kursu średniego, ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski w dniu wejścia w życie ustawy.

W uzasadnieniu skargi podano, że podlegający przeliczeniu kapitał akcyjny obejmował u Skarżącego kwotę Funduszu podstawowego oraz kwotę tworzonej sukcesywnie Rezerwy rewaluacyjnej. Wspomniana rezerwa stanowiła **sumę różnicy** między wartością początkową (historyczną) Funduszu podstawowego a jego równowartością w złotych polskich, wycenianej na koniec każdego roku podatkowego. Różnica, o której mowa, nie była wykazywana na rachunku wyników jako dochód, lecz przez cały okres, aż do momentu przeliczenia kapitału akcyjnego w 1998 r., stanowiła składnik funduszy własnych Skarżącego. Dlatego też nie podlegała ona co roku opodatkowaniu, mimo obowiązywania w tym czasie zaskarżonych przepisów.

Wbrew zatem twierdzeniu Skarżącego, przepis art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy nie ma charakteru retroakcyjnego. **Dotyczy on przychodów w postaci pieniędzy, wartości pieniężnych i różnic kursowych, uzyskanych w danym roku podatkowym i mających wpływ na wynik finansowy (rachunek zysków i strat), podlegający opodatkowaniu.** Natomiast narastanie i ewidencjonowanie owych różnic, nie znajdujące odzwierciedlenia na rachunku zysków i strat podatnika (jak w przypadku Skarżącego) jest zdarzeniem (faktem) obojętnym z punktu widzenia obowiązku podatkowego. **Obowiązek taki powstaje dopiero z chwilą uzyskania realnego przychodu z tytułu dodatnich różnic kursowych, co w opiniowanym przypadku nastąpiło w rezultacie wymiany (odsprzedaży) waluty obcej na złote.** Dodatkowo różnice kursowe zwiększają bowiem wynik finansowy, tj. zysk, który dopiero po opodatkowaniu podlega podziałowi na różne cele, w tym także na ewentualne powiększenie własnych funduszy statutowych.

Zawarte w „Podstawowych warunkach działalności banków zagranicznych w Polsce” przyrzeczenie, że „kapitał zrewaluowany w złotych w związku ze zmianami kursowymi nie będzie podlegał opodatkowaniu” miało charakter wiążący ich autorów,

tzn. Ministerstwo Finansów i Narodowy Bank Polski, dopóty, dopóki nie weszły w życie zaskarżone przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. **Od tego momentu, tj. od 1 stycznia 1993 r. do różnic kursowych, uzyskiwanych w kolejnych latach, mają zastosowanie przepisy art. 12 ust. 1 pkt 1 i art. 12 ust. 2a ustawy.**

Skarżący jako podatnik nie może tłumaczyć się nieznaną jakością prawa. Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych nie zawierała przepisów przejściowych, które uwzględniałyby przyrzeczenie Ministerstwa Finansów i NBP. W tej sytuacji brak jest podstaw do twierdzenia, że wiązało ono wymienione instytucje także po dniu 1 stycznia 1993 r.

2. Bezzasadny jest także zarzut naruszenia zasady ochrony praw nabytych. W świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego zasada ta nie ma charakteru absolutnego. Ustawodawca, działając w granicach przysługującej mu swobody stanowienia prawa, może nakładać nowe bądź zwiększać dotychczasowe obciążenia podatkowe pod warunkiem, że nie narusza to innych zasad i wartości podlegających ochronie konstytucyjnej. Opodatkowanie przychodu w postaci różnic kursowych spełnia ten warunek.

Należy dodać, że przyrzeczenie zawarte w „Podstawowych warunkach działalności banków zagranicznych w Polsce” z 1990 r. nie miało charakteru normy prawnej *sensu stricte*. Wejście w życie przepisów zaskarżonych spowodowało utratę mocy wiążącej tego przyrzeczenia z dniem 1 stycznia 1993 r.

3. Bezpodstawne jest również twierdzenie Skarżącego, że kwestionowane przepisy naruszają zasadę zaufania do demokratycznego państwa prawnego. Przepisy te obowiązują od 1993 r. i każdy podatnik będący osobą prawną mógł i powinien był zapoznać się z ich treścią. Ustawodawca, zaliczając różnice kursowe do przychodów podlegających opodatkowaniu, nie stworzył więc żadnej „pułapki podatkowej” dla osób prawnych realizujących te różnice. W opiniowanym przypadku, w okresie pięciu lat obowiązywania kwestionowanych przepisów Skarżący mógł przecież co roku **księgować na rachunku zysków i strat** przyrost wartości kapitału akcyjnego (Funduszu podstawowego), osiągany z tytułu różnicy kursowej. Przyrost ten, przeliczony na złote polskie, stanowiłby „przychód” w rozumieniu art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy.

Skarżący nie korzystał jednak z możliwości corocznego wykazywania dodatnich różnic kursowych jako czynnika zwiększającego wynik finansowy, podlegający opodatkowaniu. Różnice te, naliczane, ale nie realizowane, powiększały natomiast własny fundusz rezerwowy (Fundusz rewaluacyjny) wyrażony w walucie obcej (FRF). Konsekwencją tej praktyki była kumulacja podlegających przeliczeniu na złote różnic kursowych w momencie realizacji dyspozycji art. 177 ust. 3 ustawy – Prawo bankowe.

W konkluzji wyrażam pogląd, że skarga zasługuje w całości na oddalenie jako bezzasadna.

Sporządził: Witold Pawełko